

Hautzinger Zoltán¹

A nemzetbiztonsági érdek megjelenése a migrációban és az idegenjogban²

LAUDÁCIÓ HELYETT: A NEMZETBIZTONSÁGI ÉRDEK FOGALMI JELLEMZŐIRŐL

Boda József szakmai és tudományos pályafutásából kitűnik, hogy egymástól távol eső területeken, ágazatokban is otthonosan érzi magát. A közel három évtizedet átívelő időszakban született írásai között például van, amely a katonai felderítő tevékenységgel,³ a rendészeti etikával,⁴ a nemzetközi rendészeti oktatással,⁵ a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemmel⁶ foglalkozik, más írásai pedig a katonai ejtőernyőzés történetéről⁷ vagy a bajtársiasságról⁸ szólnak. Gazdag tudományos életművében ugyanakkor tematikus részt képviselnek a nemzetbiztonsággal, illetve a titkosszolgálatokkal összefüggő munkák. Ezekben Boda József történeti, szakmai és képzési kérdésekkel egyaránt foglalkozik. Külön kiemelendő a nemzetbiztonsági tevékenységről és a titkos információgyűjtés szervezeti

¹ Dr. Hautzinger Zoltán egyetemi docens, oktatási dékánhelyettes, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar.

² Ez a tanulmány a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

³ BODA József (1988): Az összefegyvernemi hadsereg felderítő tevékenysége a nagy honvédő háborúban. *Honvédelem*, 7. sz. 84–89.

⁴ BODA József (2000): Faji megkülönböztetés, bűn és etika a magyar rendőrségnél. *Magyar Rendészet*, 1. évf. 3–4. 103–115.

⁵ BODA József (2001): Nemzetközi oktatás és képzés a magyar rendvédelmi szerveknél. *Belügyi Szemle*, 49. évf. 10. sz. 59–79.

⁶ BODA József (2003): A nemzetközi terrorizmus és az ellene való összefogás szükségessége, lehetőségei. *Nemzetvédelmi Közlemények*, 3. évf. 4. sz. 69–76.

⁷ BODA József (2017): Military Parachute History of Hungary. *Academic and Applied Research in Military and Public Management Science*, No. 1. 17–27.

⁸ BODA József (2015): A Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetsége. In BODA József szerk.: *Ejtőernyősök. Leventék, sorkötelesek és sportolók. A polgári ejtőernyőzés története Magyarországon*. Budapest, Zrínyi Kiadó. 357–369.

és feladatrendszerének áttekintéséről szóló tanulmánya⁹ vagy – ennek sajátos szakmai előzményeként – a nemzetbiztonsági tevékenység hazai felelős intézményének funkcióját áttekintő írása.¹⁰

Boda József tudományos tevékenységének egyik legfontosabb példája a felderítés, a hírszerzés és a titkos információgyűjtés elméleti és gyakorlati kérdéseit összefoglaló monográfiája. Ez a nemzetbiztonsággal összefüggő legfontosabb tudnivalók megkerülhetetlen forrása. Ebben a szerző képet ad a titkosszolgálati (nemzetbiztonsági) munka történeti fejlődéséről, valamint a globális és regionális titkosszolgálati szereplőkről. Mindezt hiánypótló szándékkal és azzal a nem titkolt céllal teszi, hogy olyan átfogó kiadvány álljon a közvélemény és a szakemberek rendelkezésére, amely nyílt forrásokra alapozva foglalja össze a nemzetbiztonsági szolgálatok (titkosszolgálatok) tevékenységével kapcsolatos ismereteket, bemutatva mind a katonai, mind a polgári szervezeteket. A kötetben – evidens módon – egyes fogalmak szélesebb értelemben vett meghatározásai is szerepelnek. E közzöntő tanulmány szempontjából ilyennek tekinthető a nemzetbiztonság fogalma, amely Boda álláspontja szerint is több összetevőből áll.¹¹ Egyrészt megtestesíti azt a külső és belső körülmények által determinált állapotot, államrendi stabilitást, amelyben az adott állam zavartalanul, a teljes szuverenitás alapján gyakorolhatja funkcióit, másrészt kifejezi egy nemzet azon képességét, hogy megvédje nemzeti értékeit, érdekeit az ezeket fenyegető veszélyekkel szemben. A nemzetbiztonság tehát nem más, mint egy adott ország (nemzet) szuverenitásának, alkotmányos rendjének, biztonsági érdekeinek titkosszolgálati eszközökkel fenntartott, támogatott, külső és belső veszélyektől, fenyegetettségektől mentes állapota.¹²

A nemzetbiztonság meghatározásának megkerülhetetlen fogalmi tartozéka az az érdek, amely egy ország függetlenségének biztosításához és törvényes rendjének védelméhez kapcsolódik. Magyarországon ennek az érdeknek a jogi meghatározása az Alaptörvényben is megjelenik,¹³ de bővebb kifejtését a nemzetbiztonsági törvényben találjuk.¹⁴ Eszerint – valamint az Alkotmánybíróság¹⁵

⁹ BODA József (2015): A felderítés, hírszerzés, titkos információgyűjtés elvei és gyakorlata. *Belügyi Szemle*, 63. évf. 9. sz. 5–29.

¹⁰ BODA József (2013): A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat helye és szerepe a titkos információgyűjtés rendszerében. *Hadtudomány*, 23. évf. 1–2. sz. 41–61.

¹¹ BODA József (2016): „Szigorúan titkos!”? *Nemzetbiztonsági almanach*. Budapest, Zrínyi Kiadó. 356.

¹² BEREGNYEI József szerk. (2008): *Rendészettudományi szöszedet*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság. 277.

¹³ Magyarország Alaptörvénye szerint a nemzetbiztonsági érdek érvényesítése a nemzetbiztonsági szolgálatok feladata. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), 46. cikk (3) bekezdés.

¹⁴ 1995. évi CXCV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról, 74. §.

¹⁵ Vö. 13/2001. (V. 14.) AB határozat.

és az alapvető jogok biztosa¹⁶ értelmezése alapján is – megállapítható, hogy a nemzetbiztonsági érdek széles körű, az ország szuverenitásával és alkotmányos rendjével összefüggő, a demokratikus jogállam működéséhez nélkülözhetetlen, védendő értékeket jelent, így akár még a magánszféra korlátozása is legitim cél lehet. A nemzetbiztonsági érdekekkel összefüggésben védendő „jogtárgyak” a következők: az ország szuverenitásának érvényre juttatása, az ország politikai, gazdasági és honvédelmi érdekeinek megóvása, a szuverenitást, valamint az alkotmányos rendet sértő vagy veszélyeztető tevékenységek felderítése és elhárítása.¹⁷

A nemzetbiztonsági érdeket jelentősen befolyásolja a biztonságra ható külső tényezők.¹⁸ Ezek körében értelmezhető a nemzetközi migráció, legyen szó akár annak tömeges, az államhatár engedély és ellenőrzés nélküli átlépésével járó formájáról, akár reguláris, a beutazás, huzamosabb idejű tartózkodás vagy letelepedés ellenőrzött körülmények közötti megvalósulásáról. E köszöntő tanulmány a migráció mindkét lehetséges fajtájára figyelemmel kíván rövid, vázlatos betekintést adni a külföldiekre vonatkozó joganyag és a nemzetbiztonsági érdek által keresztezett, sajátos halmazba.

A NEMZETBIZTONSÁGI ÉRDEK VÉDELME AZ IDEGENJOGBAN

A külföldiek jogállását közvetlenül érintő szabályok rendszereként is megfogalmazható idegenjog olyan joganyagot tartalmaz, amely elsődlegesen a jogalany eltérő honosságára tekintettel alkalmazható. Ebben a joganyagban jól látszik, hogy ha a nemzetbiztonsági érdek azt kívánja, akkor küzdeni kell azon külföldiek ellen, akik a fenti védendő jogtárgyak ellen különféle törekvéseket valósítanak meg. Az idegenjogi rendelkezések révén, a külföldi személyek kiutasításával, kitoloncolásával vagy beutazásuk megtagadásával elérhetővé válhat a nemzetbiztonságra veszélyes magatartásokban rejlő veszélyek elhárítása. Ezért a nem honos személyekre vonatkozó joganyagnak mind a reguláris, a vonatkozó szabályok és elvek betartása szerint végbemenő migrációban, mind ezzel ellentétben, a jogellenes vándorlás megfelelőjeként aposztrofálható irreguláris migrációban részt vevő személyekre alkalmazandó szabályok keretében megoldási javaslattal kell élnie a nemzetbiztonsági érdek érvényesülése érdekében. Minthogy a migrációs politika egyszerre lehet kihatással a határellenőrzésre, a nemzetbiztonságra,

¹⁶ Vö. AJB-1132/2012. sz. jelentés.

¹⁷ PATYI András (2013): A rendészeti igazgatás és a rendészeti jog alapjai. In LAPSÁNSZKY András szerk.: *Közigazgatási jog. Fejezetek szakigazgatásaink köréből*. I. kötet, Budapest, CompLex Kiadó. 164.

¹⁸ BALLA Zoltán (2014): A rendészet fogalma és rendszere, a nemzetbiztonsági igazgatás. In KORINEK László szerk.: *Értekezések a rendészetről*. Budapest, Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar. 42.

a külföldiek társadalmi beilleszkedésére, az etnikai és multikulturális problémákra, valamint a honosításra, ezért a nemzetbiztonságot szavatoló idegenjogi eszközök is ezek körében keresendők. Ezek természetükből fakadóan elsősorban közigazgatási és nem büntetőjogi jellegű normákat jelentenek.

A migráció és a nemzetbiztonsági érdek védelme közötti egyensúly sajátos jellemzője, hogy az államnak a biztonságot úgy kell garantálnia, hogy – különösen az Európai Unió tagállamain belül – csak végső esetben sérüljenek a szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz kapcsolódó jogosítványok.¹⁹ Különösen sajátos a követelmény annak tükrében, hogy az egyes etnikai, faji vagy vallási alapon megnyilvánuló erőszakos cselekmények elkövetői – állampolgárságuk vagy egyéb státuszuk miatt – a reguláris migráció keretében utazhatnak a bűnelkövetések helyére. A fentiek ismeretében a nemzetbiztonsági érdek idegenjogi védelmének állampolgársági kategóriára tekintet nélkül kell megjelenennie az egyes országok nemzeti jogrendszerében. Így van ez az Európai Unió tagállamaiban, köztük hazánkban is, ahol a nemzetbiztonsági kritériumok mind a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyekre,²⁰ mind az úgynevezett legális migrációban részt venni szándékozó harmadik országbeli állampolgárookra irányadó törvényi szabályozásban²¹ is testet öltenek.

A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkezők (az úgynevezett EGT-állampolgár²² és családtagja) nemzetbiztonsági szempontból releváns idegenjogi kérdései alapvetően arra irányulnak, hogy az ilyen jogállású személyek beutazása és tartózkodása mennyire veszélyezteti Magyarország szuverenitását, törvényes rendjét. Azonban az uniós térségen belüli vándorlás szabályozásának alanya elsősorban nem ebből a személyi körből kerül ki. Emiatt a nemzetbiztonsági szempontból releváns ellenőrzések idegenjogi sajátossága legfeljebb abban merülhet ki, hogy

¹⁹ Hasonló célként jelentkezik a határbiztonság megteremtésének igénye is. A határbiztonsággal egy országnak azt kell garantálnia, hogy a területére csak olyan személyek beutazását engedélyezze, akik nem veszélyeztetik a közbiztonságot, ezzel együtt a lakosok biztonságban vannak, és nem csökken a szubjektív biztonságérzetük sem. Vö. BALLA József (2017): A Magyar Honvédség helye és szerepe a határőrizeti rendszerben. *Hadtudományi Szemle*, 10. évf. 1. sz. 358.

²⁰ 2007. évi I. törvény a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról (a továbbiakban: Sztmt.).

²¹ 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról (a továbbiakban: Harmtv.).

²² A magyar állampolgár kivételével az Európai Unió tagállama és az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más állam állampolgára, továbbá az Európai Közösség és tagállamai, valamint az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban nem részes állam között létrejött nemzetközi szerződés alapján a szabad mozgás és tartózkodás joga tekintetében az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes állam állampolgárával azonos jogállású személy. Vö. Sztmt. 1. § (1) bekezdés a) pont.

- a letelepedett jogállást igazoló okmányt kérelmező, továbbá a magyar állampolgárságért folyamodó személyeket az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Terrorelhárítási Központ ellenőrzi,
- ezzel kapcsolatban véleményt adnak,
- és amennyiben az Alkotmányvédelmi Hivatal vagy a Terrorelhárítási Központ szerint az adott személyek veszélyt jelentenek a nemzetbiztonságra, akkor kiutasíthatók.

Más a helyzet azonban, ha az idegenjogi specialitásokat a harmadik országbeli állampolgárok legális beutazásával vagy tartózkodásával összefüggésben kell keresni. Ekkor az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Terrorelhárítási Központ – a fentiek mellett – ellenőrizheti azokat, akik menekültkénti elismerésüket kérik, vagy vízumkérelmet nyújtottak be.²³ Az erre vonatkozó jogszabályi felhatalmazásokat végrehajtási rendeletben találjuk. Eszerint a kilencven napot meg nem haladó, tervezett tartózkodásra jogosító vízum iránti kérelemről a külpolitikáért felelős miniszter, valamint a konzuli tisztviselő az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Terrorelhárítási Központ véleményét kérheti.²⁴ A vízumkiadó hatóság a nemzeti vízum iránti kérelemről, illetve a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal regionális igazgatósága a tartózkodási engedély iránti kérelemről kérheti az Alkotmányjogi Hivatal és a Terrorelhárítási Központ véleményét a közbiztonság és a nemzetbiztonság védelme érdekében meghatározott esetekben.²⁵ E kéréseknek a címzett szervezetek viszonylag rövid (napokban számolható) határidőn belül kötelesek eleget tenni. Külön jogszabály értelmében a vízumkérelem elbírálása a közbiztonság és a nemzetbiztonság védelme érdekében akkor igényel különös körülmétekintést, ha egy adott országból érkező vízumkérelmezők vagy azok meghatározott csoportja körében felmerül annak a megalapozott lehetősége, hogy olyan személy is vízumot kérelmezhet, akinek beutazása vagy itt-tartózkodása a nemzetbiztonsági érdek sérelmével járhat. Ez különösen azon külföldinek az esetében merülhet fel,

- aki Magyarország szuverenitása, területi épsége, politikai, gazdasági, honvédelmi vagy más fontos nemzeti érdekét veszélyeztető tevékenységet fejtené ki,
- akinek a tevékenysége összefüggésbe hozható szervezett bűnözői csoportokkal, kábítószer-kereskedelemmel, fegyverkereskedelemmel, embercsempészettel vagy emberkereskedelemmel,

²³ 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról, 5. § g) pont.

²⁴ Vö. 114/2007. (V. 24.) Korm. rendelet a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény végrehajtásáról (a továbbiakban: Harmvhr.), 15. § (1) bekezdés.

²⁵ Harmvhr. 39. § (1) bekezdés, illetve 50. § (1) bekezdés.

- valós szándéka terrorcselekmény elkövetésére, illetve terrrorszervezetek támogatására irányul,
- akinek például a vízumkérelme alapján folytatott eljárás keretében, a személyes meghallgatása alkalmával kormányzati döntéseket megalapozó, külföldi eredetű információk szerezhetők meg.²⁶

Az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Terrorelhárítási Központ a fentiek mellett szakhatósági jogkörrel is rendelkezik. Eszerint a kormány a harmadik országbeli állampolgár ideiglenes letelepedési engedélyének, nemzeti letelepedési engedélyének, illetve EK-letelepedési engedélyének megadása iránti eljárásban – annak megállapítása kérdésében, hogy a harmadik országbeli állampolgár letelepedése veszélyezteti-e Magyarország nemzetbiztonságát – elsőfokon az Alkotmányvédelmi Hivatalt és a Terrorelhárítási Központot, másodfokon a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok irányításáért felelős minisztert szakhatóságként jelöli ki.²⁷ A vonatkozó rendelet megállapítja azt is, hogy a regionális igazgatóság az ideiglenes letelepedési engedély első ízben történő kiadása, a nemzeti letelepedési engedély vagy az EK-letelepedési engedély iránti kérelmet benyújtó harmadik országbeli állampolgár központi idegenrendészeti nyilvántartásban kezelt adatait továbbítja az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Terrorelhárítási Központ részére. Az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Terrorelhárítási Központ megkeresésére a regionális igazgatóság a kérelemhez csatolt okiratokba betekintést biztosít, illetve azokról másolatot készít.²⁸ Ha a szakhatósági állásfoglalás megküldését követően a harmadik országbeli állampolgárra vonatkozóan a szakhatóság érdekkörében olyan adat merül fel, amely a korábbi szakhatósági hozzájárulás visszavonását indokolja, a szakhatóság új szakhatósági állásfoglalását a regionális igazgatóságnak haladéktalanul megküldi.²⁹

A nemzetbiztonsági érdek védelme mellett – alapvetően közbiztonsági tényezők miatt – a rendőrség is szakhatósági hatáskört lát el. Ez alapvetően abban merül ki, hogy a kormány a harmadik országbeli állampolgár ideiglenes letelepedési engedélyének, nemzeti letelepedési engedélyének, illetve EK-letelepedési engedélyének megadása iránti eljárásban – annak megállapítása kérdésében, hogy a harmadik országbeli állampolgár letelepedése veszélyezteti-e Magyaror-

²⁶ Vö. 29/2010. (V. 12.) IRM-KüM-PTNM együttes rendelet a három hónapot meg nem haladó tartózkodásra jogosító vízum kiadását megelőző kötelező egyeztetés eseteiről, 1. § (2) bekezdés.

²⁷ Harmvhr. 97. § (1) bekezdés.

²⁸ Harmvhr. 97. § (2) bekezdés.

²⁹ Harmvhr. 97. § (4) bekezdés.

szág közbiztonságát – elsőfokon a megyei rendőr-főkapitányságot, másodfokon az Országos Rendőr-főkapitányságot szakhatóságként jelöli ki.³⁰

A beutazás és tartózkodás engedélyezésében megnyilvánuló döntés miatt beszerzett, az illetékes hatóságot csak orientáló véleménykérés, illetve az azt determináló szakhatósági hozzájárulás alapvetően megelőző funkciót töltenek be. Ezek mellett az Alkotmányvédelmi Hivatal, a rendőrség és a Terrorrelhárítási Központ önálló beutazási és tartózkodási tilalom elrendelését javasolhatja olyan személlyel szemben, akinek a beutazása és a tartózkodása a nemzetbiztonságot, a közbiztonságot vagy a közrendet sérti vagy veszélyeztet.³¹ Ugyanebből az okból kifolyólag a nyomozó hatóság, az Alkotmányvédelmi Hivatal vagy a Terrorrelhárítási Központ javaslatára idegenrendészeti kiutasítás is elrendelhető.³² Ezek azonban nem pusztán idegenjogi, hanem ahhoz képest – tekintettel azok kényszerintézkedésben megnyilvánuló vonatkozásaira – már rendészeti természetűek. Ebben az esetben azonban nem szükséges feltétel a külföldi jogellenes beutazása vagy tartózkodása, mivel a beutazási és tartózkodási tilalom vagy a kiutasítás elrendelésének alapját nem ez a tény, hanem a személy által megvalósított egyéb, a közbiztonságot vagy a nemzetbiztonságot veszélyeztető magatartás képezi.

A vonatkozó ellenőrzések alapvetően adattárakban való ellenőrzéseket és egyéb – akár társszervektől, akár külföldi partnerszervektől származó – információszerző tevékenységet foglalhatnak magukban. Ezek révén eldönthető lehet, hogy az adott harmadik országbeli állampolgár beutazása, tartózkodása, letelepedése vagy esetlegesen az állampolgárság megszerzése sérti vagy veszélyezteti-e Magyarország törvényes érdekeit.

IDEGENRENDÉSZET ÉS NEMZETBIZTONSÁG

Az idegenrendészeti eljárást – az idegenjogi jogalkalmazáshoz képest – az alapozza meg, ha a külföldi megsérti a beutazás vagy a tartózkodás feltételeit. Az idegenrendészet fő terepe a jogellenes migráció kezelése, pontosabban a hatósági intézkedés lehetőségének megteremtése azokkal szemben, akik az ország területére engedély nélkül érkeztek, és tartózkodásuk továbbra sem jogszerű, illetve azok, akik engedéllyel utaztak be, de tartózkodási jogcímük azóta megszűnt. Tudományos igényességgel vizsgálható a kérdés, hogy az illegális migrációban részt vevők

³⁰ Harmvhr. 97/A. § (1) bekezdés.

³¹ Harmtv. 43. (1) bekezdés, c) pont, illetve Harmvhr. 114. § (4) bekezdés, a) pont.

³² Harmtv. 43. (2) bekezdés, d) pont, illetve Harmvhr. 114. § (4b) bekezdés.

milyen arányban jelenthetnek veszélyt a nemzetbiztonságra, vehetnek részt adott esetben terrorista cselekményekben.

Általános vélekedés szerint az illegális migráció jelenléte egy adott országban több szempontból is biztonsági kockázatot jelent. Különösen igaz ez a tömeges migráció okozta válsághelyzetben rejlő kockázatok számbavétele terén. Böröcz Miklós ebben a témában több tanulmányában is vizsgálta, hogy a nemzetközi terrorizmus és az illegális migráció milyen átfedéssel jár. Amíg az Európát érintő migrációs válságot megelőzően azt a megállapítást lehetett tenni, hogy az egyes irreguláris tényezők kevésbé jelentkeznének az egyes nemzetbiztonságra veszélyes, egyenesen szélsőséges terrorakciókban,³³ az ezt követő időszakban már jelentős terrorkockázatok mutathatók ki az ellenőrizetlen emberi vándorlás közvetlen hatásaként. E téren különös veszélyt jelenthetnek a hazatérő, úgynevezett külföldi harcosok, valamint azok a bevándorlási hullámmal érkező harmadik országbeli állampolgárok, akik menedékkérőként, de egyértelműen terrorista indíttatással érkeznek az európai kontinensre.³⁴ Számolni kell továbbá a radikalizáció lehetőségével. Azzal, hogy a válságkövetből érkezők közé vegyülők visszatérő harcosok és logisztikai támogatóik élményei, tapasztalatai közvetítésük révén migráns háttérű, de már a befogadó országban született vagy jogszerűen tartózkodó személyek is mozgósíthatók jogellenes és közösségellenes cselekmények elkövetésére.³⁵ Ennek társadalmi oka lehet az, hogy a külvárosba szorult fiatal, már állampolgársággal rendelkező második és harmadik generációs réteg könnyebben radikalizálódik, másrészt kiválthatja a földrajzi elkülönülés és a többségi társadalom vélt vagy valós félelmen alapuló reakciója, kirekesztő magatartása is.³⁶

Mindezek alapján továbbra is fenntartható az az álláspont, hogy az illegális migráció és a nemzetközi terrorizmus beazonosított érintkezési pontjai azok, amelyeken keresztül az aktív terrorszervezetek az államhatáron átvélve, konspiratív módon juttatnak személyeket a célországokba. Az illegális migráció és a ter-

³³ Böröcz Miklós (2014): Az illegális migráció és a terrorizmus közti összefüggések vizsgálata. (*Terror&Elhárítás*, 2. sz. 3. Forrás: http://tek.gov.hu/tt_pdf/2014/Borocz_Miklos_Az_illegalis_migracio.pdf (letöltés dátuma: 2015. 05. 14.).

³⁴ Böröcz Miklós (2016): A migrációs válság terrorkockázata. *Terror&Elhárítás*, 2. sz. 17. Forrás: http://www.tek.gov.hu/tt_pdf/5.%20%C3%A9vfolyam%202.%20sz%C3%A1m.pdf (letöltés dátuma: 2018. 01. 23.).

³⁵ LAUFER Balázs (2017): Migrációs státuszkérelmezők esetében felmerülő lehetséges nemzetbiztonsági és terrorkockázatok. *Terror&Elhárítás*, 12. sz. 82. Forrás: http://epa.oszk.hu/02900/02932/00012/pdf/EPA02932_terror_elharitas_2017_3_067-107.pdf (letöltés dátuma: 2018. 01. 23.).

³⁶ VAJKA Edina Ildikó (2017): A migrációs válság biztonságpolitikai aspektusai. In TÁLAS Péter szerk.: *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó. 43.

rozizmus közötti összefüggés így olyan potenciális eshetőségként van jelen, amelyek egyes esetekben már tényszerűen igazolást is nyertek.³⁷

Az adott helyen nem jogszerűen tartózkodó személyekkel szemben lefolytatandó idegenrendészeti eljárás, valamint az azon belül alkalmazható kényszerintézkedések célja ugyanakkor a jogalkalmazás célját tekintve közvetlenül nem nemzetbiztonsági természetű. Egy illegálisan tartózkodó külföldi kiutasítása vagy kitoloncolása mögött elsősorban a tartózkodásával összefüggő jogellenes állapot húzódik. Az idegenrendészet és a nemzetbiztonsági rendészet³⁸ kapcsolódása ettől függetlenül tetten érhető, hiszen idegenrendészeti kényszerintézkedésként mind a kiutasítás, kitoloncolás, mind a beutazási és tartózkodási tilalom alkalmazható abban az esetben, ha azt olyan külföldivel szemben hirdetik ki és alkalmazzák, aki sérti az ország nemzetbiztonsági érdekeit.³⁹

Relatív törvényi korlátként jelentkezik ugyanakkor a visszaküldési tilalom (non-refoulement) elve, amely a hatályos alaptörvényi szabályozás értelmében abszolút tilalmat határoz meg. Eszerint senki nem utasítható ki olyan államba, vagy nem adható ki olyan államnak, ahol az a veszély fenyegeti, hogy halálra ítélik, kínozzák vagy más embertelen bánásmódnak, büntetésnek vetik alá. Az idézett tilalom abszolút jellege abban rejlik, hogy a visszaküldés a fenti akadályok fennállta esetén még akkor sem megengedett, ha az adott helyen jogszerűtlenül tartózkodó külföldi az általa elkövetett bűncselekmény miatt, vagy más oknál fogva veszélyt jelent az adott ország (esetünkben Magyarország) nemzetbiztonságára. Ezzel Magyarország nem melleleg eleget tesz annak a kitételnek, amelyet az Emberi Jogok Európai Bírósága következetes joggyakorlata is rendre megerősít, miszerint a tilalom alkalmazása alól semmilyen egyéb szempont (nemzetbiztonsági, terrorizmus vagy szervezett bűnözés elleni küzdelem, elkövetett bűncselekmények stb.) nem jelenthet kivételt.⁴⁰

A tilalom fennállta ezzel egy hatásos idegenrendészeti eszköz (kiutasítás, kitoloncolás) alkalmazását gátolja meg, de nem jelenthet garanciát arra, hogy a nemzetbiztonságra vagy közbiztonságra veszélyes személy huzamosabb idejű

³⁷ Böröcz szerint például ilyen példának tekinthető a 2016. július 18-án terrorcselekményt elkövető, würzburgi baltás támadó, Riaz Khan Ahmadzai (más néven: Muhammad Riyad) afgán származású menedékkérő, valamint a 2016. július 24-én Ansbachban robbantást végrehajtó Mohammad Daleel, szír származású menekült. Vö. BÖRÖCZ (2016): *i. m.*, 16.

³⁸ A polgári nemzetbiztonsági rendészetéről lásd például BALLA Zoltán (2017): *A rendészet alapjai és egyes ágazatai*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó. 64.

³⁹ A nemzetbiztonság sérelmének veszélye mint idegenrendészeti kényszerintézkedés elrendelésének oka mind az Szm, mind a Harmtv. vonatkozásában több törvényi helyen előfordul. Vö. például Szm. 40. § (2) bekezdés c) pont vagy Harmtv. 87/N. § (9) bekezdés.

⁴⁰ KÖSZEG Ferenc szerk. (2012): *Emberi jogi garanciák és a nemzetközi migráció*. Budapest, Magyar Helsinki Bizottság. 21.

tartózkodási jogosultságot kaphasson, különösen az ellen nem, hogy az ilyen személlyel szemben más jogi (például titkosszolgálati, büntetőjogi) eszközök alkalmazásával lehessen fellépni.

MENEDÉKJOGI KIHÍVÁSOK A NEMZETBIZTONSÁGI ÉRDEK VÉDELMEBEN

A terrorizmus elleni küzdelem, ezzel összefüggésben a nemzetbiztonsági érdek védelme a menekültügyben is hangsúlyos szerepet kap. A menedékjogról szóló törvény például a menekültkénti elismerést kizáró okként kezeli, ha a kérelmező terrorcselekménnyel, a terrorizmus finanszírozásával, ezekre való felbujtással gyanúsítható, illetve nem lehet menekültként elismerni azt a külföldit sem, akinek magyarországi tartózkodása a nemzetbiztonságot sérti vagy veszélyeztet. ⁴¹ Ezek tehát kizárják azt, hogy a menekültet a genfi egyezményben foglalt kétnyelvű úti okmánnyal lássák el. ⁴² Törvényi akadály mutatkozik az oltalmazotti elismerést illetően is, mivel – szintén törvény erejénél fogva – nem lehet sem oltalmazottként, sem menedékesként elismerni azt a külföldit, akinek Magyarország területén való tartózkodása a nemzetbiztonságot sérti. ⁴³ E kizáró szabályok mellett menekültügyi őrizetbe vételi ok a nemzetbiztonság védelme, tehát az elismerést kérő külföldi személyi szabadsága már a menekültügyi eljárás alatt korlátozható ilyen indokkal. ⁴⁴ Ez lényegében olyan feltétel, amely nem a menekültügyi őrizet bevezetésének általános céljaihoz (az eljárás alatti rendelkezésre állás biztosítása, nyilvánvalóan megalapozatlan kérelmek számának visszaszorítása) kapcsolódik, hanem sajátosan beszerzett információk alapján a nemzetbiztonsági érdekekkel ellentétes külföldiek ellenőrizetlen mozgását kívánja megakadályozni.

A menekültügy és a nemzetbiztonság, terrorellenesség kapcsolódása az egyes információgyűjtő tevékenységben nyer gyakorlati megvalósulást. Ez egyfelől a menekültügyi nyilvántartások hozzáférését engedi a nyomozó hatóságok, a nemzetbiztonsági szolgálat vagy a terrorellhárítási rendészeti szerv számára, másfelől szakhatósági jogkört biztosít a menekültkénti vagy oltalmazottkénti elismerésre irányuló eljárás során az Alkotmányvédelmi Hivatal vagy a Terrorrellhárítási Központ számára. A szakhatósági eljárás arra a kérdésre keresi a választ, hogy a kérelmező elismerése veszélyeztet-e Magyarország nemzetbiztonságát. A vizsgálat során a menekültügyi hatóság az érdemi eljárásra utaló végzés meg-

⁴¹ 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról (a továbbiakban: Met.), 8. § (3) bekezdés.

⁴² Met. 10. § (3) bekezdés a) pont.

⁴³ Met. 15. § b) pont, illetve 21. § (1) bekezdés b) pont.

⁴⁴ Met. 31/A. § (1) bekezdés d) pont.

hozatalát megelőzően megkeresi az illetékes hivatalt, továbbítja a kérelmező menekültügyi eljárásban rögzített adatait, illetve betekintést biztosít a kérelemhez csatolt okiratokba.

A fentiekből is látható, hogy menedékjoghoz való jog vagy a menekültügyi eljárás nem jelent korlátlan védeltséget abban az esetben, ha a nemzetbiztonsági érdek ezt megköveteli. Ez ráadásul arra a körülményre sincs tekintettel, hogy a kérelmet alapos vagy megalapozatlan okból terjesztették elő. Mindkét esetben indokolt lehet a nemzetbiztonsági vagy a terrorellenes ellenőrzés lefolytatása, amely kizárólag a nemzetbiztonsági érdekek védelmére fókuszál. Ennek tükrében egyfelől a védelem korlátozható, másfelől lehetőséget biztosít a magyar hatóságok számára, hogy a menekültügyi eljárástól függetlenül – amennyiben azt a múltban elkövetett cselekmény indokolja – büntetőeljárást kezdeményezzenek, és folytassanak le.

Sajátos kivételként kell gondolni arra, ha a jogellenesen belföldön tartózkodó személy menedékjog iránti kérelem előterjesztésére vonatkozó szándéknyilatkozatot tesz az őt igazoltatni kívánó rendőr előtt. Ebben az esetben a rendőr a külföldit az államhatárról szóló törvényben meghatározott államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény kapuján átvezeti, hogy a külföldi a menedékjog iránti kérelmét – a vonatkozó hatályos törvényi szabályozás szerint – a tranzitónában előterjeszthesse.⁴⁵ Minthogy azonban a menedékkérelemre vonatkozó szándékot előterjesztő személlyel szemben az átkísérés ténye miatt más rendészeti intézkedést nem foganatosíthatnak, ezért a menedékkérelem tranzitónában való benyújtásának elmulasztása esetén a személy nemzetbiztonságra veszélyes volta nem nyer hatósági felismerést. Persze ha a személyt eltávolítják belföldről, akkor már nem feltétlenül jelent további közvetlen nemzet- vagy közbiztonsági kockázatot. Ugyanakkor – mivel e személlyel szemben sem hatósági felismerés, sem ennek okán hatósági fellépés nem történik – további kockázati tényezők sem zárhatók ki.

NEMZETBIZTONSÁGI ÉRDEK AZ ÁLLAMPOLGÁRSÁGI JOGBAN

A nemzetbiztonsági érdek, illetve a terrorizmus miatti állami reakció tetten érhető az állampolgársági jogban, azon belül is az állampolgárság megszerzésében. Állami érdek, hogy a honosítással érintett külföldi ne jelentsen veszélyt a nemzetbiztonságra, ezért az egyes országok állampolgársági szabályaiban gyakran találkozhatunk olyan rendelkezésekkel, amelyek az állampolgárság megszerzését

⁴⁵ Met. 80/J. § (1)–(3) bekezdés.

kizárják azokban az esetekben, ha az állampolgárságért folyamodó külföldi nemzetbiztonsági kockázatot jelent, vagy terrorizmussal összefüggő tevékenységgel gyanúsítható. Így van ez a magyar állampolgársági szabályozásban is. A hatályos törvényhely szerint kérelmére a nem magyar állampolgár egyfelől csak akkor honosítható, ha a magyar jog szerint büntetlen előéletű, és a kérelem elbírálásakor ellene magyar bíróság előtt büntetőeljárás nincs folyamatban, másfelől honosítása Magyarország közbiztonságát és nemzetbiztonságát nem sérti.⁴⁶

A nemzetbiztonsági érdek sérelme vagy a terrorizmus gyanúja ugyanakkor nemcsak akkor lehet érdekes állampolgársági jogi szempontból, ha honosításról vagy visszahonosításról kell dönten. Még az Európai Unión belül is találunk példát (például Egyesült Királyság) arra a gyakorlatra, hogy ha egy személy összefüggésbe hozható a terrorizmussal, akkor megfoszthatják az állampolgárságától. Aktuális indoka ennek az úgynevezett külföldi harcosok nemzetközi jogi megítélése, amelynek alapját az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2014-ben meghozott határozata⁴⁷ jelenti. Ez többek között arról rendelkezik, hogy meg kell akadályozni mindazon személyek visszatérését a származási országukba, akik terrorista akciók végrehajtása vagy szervezése, előkészítése érdekében hagyják el származási országukat. Külföldi harcosnak minősül minden személy, aki ideológiai, vallási megfontolásból és/vagy rokoni kapcsolatok révén abból a célból hagyja el szülőhelyét vagy állandó tartózkodási helyét, hogy fegyveres konfliktusban érdekelt, külföldi illetőségű, nem állami fegyveres szervezethez csatlakozzon.⁴⁸ E meghatározás és egyes nemzetközi jogi szakértők szerint a külföldi harcosok egyfelől nem anyagiilag motiváltak,⁴⁹ másfelől – bár külföldi (jelen esetben például európai) ország állampolgárságával rendelkeznek – a bevándorló diaszpórák szélesebb generációjához tartoznak.⁵⁰ Történetesen olyan személyi körrel van szó, amelynek tagjai számára a harcokhoz való csatlakozás kiutat jelenthet az európai (elsősorban francia, belga, nagy-britanniai) vagy amerikai befogadó államban a migrációs háttér miatt tapasztalt társadalmi, szociális és gazdasági problémákkal telített helyzetből. Az ilyen személyek esetében ráadásul nagy a valószínűsége annak,

⁴⁶ 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról, 4. § (1) bekezdés b) és d) pont.

⁴⁷ Security Council Unanimously Adopts Resolution Condemning Violent Extremism, Underscoring Need to Prevent Travel, Support for Foreign Terrorist Fighters. 24 September 2014. SC 11580.

⁴⁸ Foreign Fighters under International Law. Academy Briefing, No. 7. The Academy, a joint centre of the Graduate Institute Geneva. October 2014. 6.

⁴⁹ MALET, David (2013): *Foreign Fighters. Transnational Identity in Civil Conflicts*. Oxford, Oxford University Press. 38.

⁵⁰ HENNESSY, Orla (2012): *The Phenomenon of Foreign Fighters in Europe*. Background Note, The Hague, International Centre for Counter-Terrorism. 2.

hogy miután harctéri tapasztalatokat szereztek, és a terrrorszervezetek belül megfelelő kapcsolatokat építettek ki, visszatérnek.⁵¹

Egy állam tehát azért vonja meg valakitől az állampolgárságot, hogy elősegítse a terrorizmus vagy a nemzetbiztonságra veszélyes személy kiutasítását, illetve – e személy külföldön tartózkodása esetén – megakadályozza visszatérését az állampolgársága szerinti országba,⁵² ugyanis az állampolgárság fennállása esetén ezeket az intézkedéseket nem lehetne alkalmazni. Ez az út azonban legfeljebb többes állampolgárság esetén járható, és csak akkor, ha a személy valamelyik állampolgársága szerinti állam nem kíván élni a megfosztás lehetőségével. Ekkor ugyanis az inkriminált személy nem válik hontalanná, míg abban az esetben, ha az érintett alany csak egy állampolgársággal rendelkezik, vagy mindegyik állampolgársága szerinti állam élni kíván a megfosztás intézményével, elkerülhetetlen a hontalanság bekövetkezése. Ennek pedig nemzetközi tilalma van, mivel az Európa Tanács állampolgárságról szóló egyezménye nem engedi meg az állampolgárságtól való megfosztást, ha azzal az érintett személy – bármekkora veszélyt jelentsen is az adott ország nemzetbiztonságára – hontalanná válna. Ettől függetlenül az állampolgárságtól való megfosztás intézménye egyre növekvő mértékben jelenik meg az egyes államok belső jogában, amelyek ráadásul némely esetben még a nemzetközi jogi kötelezettségekhez sem illeszthetők. Ez a tendencia vélhetően – egzakt nemzetközi jogi és európai közjogi elvek hiányában – folytatódni fog, és egyre több állam próbálja majd állampolgársági jogi és idegenrendészeti eszközökkel távol tartani határaitól a nemzetbiztonsági érdekekre veszélyes személyeket.

ÖSSZEGZÉS

Boda József oktatói és tudományos munkásságának jelentős részét meghatározzák a nemzetbiztonsági érdek védelmében eljáró hatóságokkal, szolgálatokkal foglalkozó íráskorok. Maga a nemzetbiztonsági érdek sérelme mint veszélyforrás, valamint a nemzetbiztonsági érdek védelme mint állami feladat a migrációval összefüggésben az utóbbi időben mind jelentősebb tényezővé vált a külföldiekkel összefüggő jogi szabályozás alakításában.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a külföldiek jelenléte egy adott országban nemzetbiztonsági szempontból és a terrorizmus elleni fellépés oldaláról közelítve több nézőpontból is értékelhető. Egyfelől a fokozódó idegenellenes ha-

⁵¹ ZSEBE Zsolt (2015): Külföldi harcosok az Iszlám Állam mellett. *Nemzet és Biztonság*, 8. évf. 1. sz. 25.

⁵² LÖRINCZ Aranka (2012): Az állampolgárságtól való megfosztás mint biztonsági eszköz. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII.* Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja. 329.

tások, valamint a külföldiek ellen ható nemzeti érzelmek erőszakos megnyilvánulása egyfajta befogadói terrorizmusban jelenhet meg. Az idegenek – etnikai vagy vallási alapon elkövetett bűncselekmények miatti – sértetté válása mellett egyre több szó esik a migrációs hálózatokat és eszközöket kihasználók nemzetbiztonsági veszélyeiről is.

Az etnokulturális különbségek, az egyéb kulturális konfliktusok vagy adott esetben a konfliktusok migrációja – azaz a származási helyről a vándorlással érkező ellentétek – mind olyan tényezőként jelentkeznek, amelyek az elkövetés helye szerinti területen korábban nem fordulhattak elő. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján egyre inkább igazolódni látszik az a nézet is, hogy a terrorista cselekmények megvalósítói már nemcsak az elkövetés helye szerinti ország állampolgárságával rendelkező személyek, hanem olyan külföldiek, akik az irreguláris migrációs csatornákat használva érkeztek az adott országban. Ennélfogva az idegenjognak (e körben az idegenjogi igazgatás, az idegenrendészet, a menedékjog és az állampolgársági jog) mind a reguláris, mind az irreguláris migrációval érintett személyekre nézve rendelkeznie kell olyan szabályokkal, amelyek a nemzetbiztonságra veszélyes vagy a terrorizmussal összefüggésbe hozható külföldiek kiszűrését célozzák. Ezek többnyire a tartózkodási jogosultságot megalapozó egyes státuszok megszüntetését és a külföldiek adott országból történő eltávolítását eredményezhetik, de egyes tagállamoknál már megjelennek az állampolgárságtól való megfosztást megfogalmazó normák is.

Kétségtelen, hogy az idegenjogi eszközök rendészeti oldalról hatékonyan meg tudják teremteni mindazokat a feltételeket, amelyek meg tudják akadályozni az érintett külföldi kiutasítását vagy beutazását, mindazonáltal további vizsgálatra érdemes, hogy ezek az eszközök előbbre valók-e, mint a külföldiek integrációját hatékonyabban támogató jogi és társadalmi lehetőségek fokozottabb figyelembevételé. A beutazás vagy tartózkodás megakadályozásával a nemzetbiztonsági érdek csak közvetett módon biztosítható, hiszen az ilyen érdekre veszélyes személynek csak a közvetlen jelenlétét lehet elkerülni, amely nem feltétlenül jelent garanciát a nemzetbiztonságra veszélyes cselekmények vagy helyzetek teljes kiküszöbölésére. Erre a leghatékonyabb módszert a nemzetbiztonságra veszélyes személy folyamatos figyelemmel kísérése jelenthetné akár belföldön, akár külföldön – nemzetközi rendészeti vagy bünyügyi együttműködés keretében.⁵³ Az ilyen módszerek alkalmazása azonban már nem az idegenjogi hatósági jogalkalmazás keretében valósulhat meg elsősorban.

⁵³ Ezzel kapcsolatban lásd például: MÉSZÁROS Bence (2011): Titkosszolgálati eszközök a nemzetközi bünyügyi együttműködésben. In DRINÓCZI Tímea szerk.: *Határon átnyúló és uniós jogi témák. Magyarország – Horvátország*. Pécs–Eszék. 453.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BALLA József (2017): A Magyar Honvédség helye és szerepe a határőrizeti rendszerben. *Hadtudományi Szemle*, 10. évf. 1. sz. 354–364.
- BALLA Zoltán (2014): A rendészet fogalma és rendszere, a nemzetbiztonsági igazgatás. In KORINEK László szerk.: *Értekezések a rendészetről*. Budapest, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar. 17–51.
- BALLA Zoltán (2017): *A rendészet alapjai és egyes ágazatai*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- BEREGNYEI József szerk. (2008): *Rendészettudományi szöszedet*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság.
- BODA József (1988): Az összefegyvernemi hadsereg felderítő tevékenysége a nagy honvédő háborúban. *Honvédelem*, 7. sz. 84–89.
- BODA József (2000): Faji megkülönböztetés, bűn és etika a magyar rendőrségnél. *Magyar Rendészet*, 1. évf. 3–4. 103–115.
- BODA József (2001): Nemzetközi oktatás és képzés a magyar rendvédelmi szerveknél. *Belügyi Szemle*, 49. évf. 10. sz. 59–79.
- BODA József (2003): A nemzetközi terrorizmus és az ellene való összefogás szükségessége, lehetőségei. *Nemzetvédelmi Közlemények*, 3. évf. 4. sz. 69–76.
- BODA József (2013): A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat helye és szerepe a titkos információgyűjtés rendszerében. *Hadtudomány*, 23. évf. 1–2. sz. 41–61.
- BODA József (2015): A felderítés, hírszerzés, titkos információgyűjtés elvei és gyakorlata. *Belügyi Szemle*, 63. évf. 9. sz. 5–29.
- BODA József (2015): A Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetsége. In BODA József szerk.: *Ejtőernyősök. Leventék, sorkötelesek és sportolók. A polgári ejtőernyőzés története Magyarországon*. Budapest, Zrínyi Kiadó. 357–369.
- BODA József (2016): „Szigorúan titkos!”? *Nemzetbiztonsági almanach*. Budapest, Zrínyi Kiadó.
- BODA József (2017): Military Parachute History of Hungary. *Academic and Applied Research in Military and Public Management Science*, No. 1. 17–27.
- BÖRÖCZ Miklós (2014): Az illegális migráció és a terrorizmus közti összefüggések vizsgálata. *(T)error&Elhárítás*, 2. sz. Forrás: http://tek.gov.hu/tt_pdf/2014/Borocz_Miklos_Az_illegalis_migracio.pdf (letöltés dátuma: 2015. 05. 14.).
- BÖRÖCZ Miklós (2016): A migrációs válság terrorkockázata. *Terror&Elhárítás*, 2. sz. Forrás: http://www.tek.gov.hu/tt_pdf/5.%20%C3%A9vfolyam%202.%20sz%C3%A1m.pdf (letöltés dátuma: 2018. 01. 23.).
- Foreign Fighters under International Law. Academy Briefing, No. 7. The Academy, a joint centre of the Graduate Institute Geneva. October 2014.
- HENNESSY, Orla (2012): *The Phenomenon of Foreign Fighters in Europe*. Background Note, The Hague, International Centre for Counter-Terrorism.

- KÖSZEG Ferenc szerk. (2012): *Emberi jogi garanciák és a nemzetközi migráció*. Budapest, Magyar Helsinki Bizottság.
- LAUFER Balázs (2017): Migrációs státuszkérelmezők esetében felmerülő lehetséges nemzetbiztonsági és terrorkockázatok. *Terror&Elhárítás*, 12. sz. 67–107. Forrás: http://epa.oszk.hu/02900/02932/00012/pdf/EPA02932_terror_elharitas_2017_3_067-107.pdf (letöltés dátuma: 2018. 01. 23.).
- LÖRINCZ Aranka (2012): Az állampolgárságtól való megfosztás mint biztonsági eszköz. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII.* Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja. 319–334.
- MALET, David (2013): *Foreign Fighters. Transnational Identity in Civil Conflicts*. Oxford, Oxford University Press.
- MÉSZÁROS Bence (2011): Titkosszolgálati eszközök a nemzetközi bűnügyi együttműködésben. In DRINÓCZI Tímea szerk.: *Határon átnyúló és uniós jogi témák. Magyarország – Horvátország*. Pécs–Eszék.
- PATYI András (2013): A rendészeti igazgatás és a rendészeti jog alapjai. In LAPSÁNSZKY András szerk.: *Közigazgatási jog. Fejezetek szakigazgatásaink köréből*. I. kötet, Budapest, CompLex Kiadó.
- Security Council Unanimously Adopts Resolution Condemning Violent Extremism, Underscoring Need to Prevent Travel, Support for Foreign Terrorist Fighters. 24 September 2014. SC 11580.
- VAJKAI Edina Ildikó (2017): A migrációs válság biztonságpolitikai aspektusai. In TÁLAS Péter szerk.: *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó. 35–48.
- ZSEBE Zsolt (2015): Külföldi harcosok az Iszlám Állam mellett. *Nemzet és Biztonság*, 8. évf. 1. sz. 23–29.

JOGI HIVATKOZÁSOK JEGYZÉKE

- 114/2007. (V. 24.) Korm. rendelet a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény végrehajtásáról
- 13/2001. (V. 14.) AB határozat
1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról
1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
2007. évi I. törvény a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról
2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról
2007. évi LXXX. törvény a menedékgjogról
- 29/2010. (V. 12.) IRM-KüM-PTNM együttes rendelet a három hónapot meg nem haladó tartózkodásra jogosító vízum kiadását megelőző kötelező egyeztetés eseteiről, 1. § (2) bekezdés
- AJB-1132/2012. sz. jelentés
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), 46. cikk (3) bekezdés.